

Vurdering og kvalitet i fag- og svenneprøver

Det er stor variasjon i hvordan de ulike fag- og svenneprøvene gjennomføres og vurderes. De fleste kandidatene består prøven, men det er stor variasjon mellom fagene. Oppfølging og sammensetningen av prøvenemndene varierer også mye. Det viser en gjennomgang av gjennomføringen og kvaliteten i vurderingen av fag- og svenneprøver.

RAPPORT | SIST ENDRET: 17.11.2023

Tittel:

Vurdering og kvalitet i fag- og svenneprøver

Rapporten:

[Last ned rapporten hos Fafo \(pdf\)](#)

Forfatter:

Tove Mogstad Aspøy, Asgeir Skålholt, Grete Haaland, Christina Drange og Lillian Gran

Utgiver:

Fafo

År:

2023

Om rapporten

Rapporten som er skrevet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet undersøker gjennomføringen og kvaliteten i vurderingen av fag- og svenneprøver. Den bygger på et bredt datamateriale: registerdata over avlagte fag- og svenneprøver, en spørreundersøkelse blant prøvenemndsmedlemmer, intervjuer med ansvarlige for fagopplæring i fylkeskommunenes administrasjon, fokusgruppeintervjuer med prøvenemndsmedlemmer, dokumentstudier og observasjoner av fag- og svenneprøver.

Rapporten har tre problemstillinger:

- Hvordan prøves kandidatenes kompetanse i fag- og svenneprøven?
- Hva påvirker kvaliteten på vurderingen av kandidatenes kompetanse?
- Hvilken rolle spiller lære-planene i fag- og svenneprøver?

Hovedfunn:

- Det er betydelige ulikheter i gjennomføring av fag- og svenneprøvene, knyttet til forskjellige fagtradisjoner
- De fleste består fag- og svenneprøven, men det er betydelig fagvariasjon
- Fylkeskommunen oppnevner, men følger i mindre grad opp, prøvenemnder
- Prøvenemndsmedlemmene bakgrunn varierer mellom fag
- Det er stor variasjon i hvordan de ulike fagprøvene gjennomføres og vurderes

Ulik gjennomføring av fag- og svenneprøvene er knyttet til forskjellige fagtradisjoner

Hvert år går om lag 30 000 personer opp til fag- og svenneprøven. I noen fag er prøven lite praksisnær, og i stor grad basert på skriftlige oppgaver. I andre fag er prøven tett knyttet opp til det som er autentiske arbeidsformer i faget, der man gjennomfører et stykke arbeid i ordinær produksjon. Forskerne forklarer den store variasjonen i hvordan fagene gjennomføres blant annet ved ulik forståelse av faglighet, hva som er praktisk gjennomførbart, variasjon i type virksomhet og kvalitet i lærebedrifter, og grad av tilpasning mellom fag. Prøvenemndene ønsker selv en mer omforent vurderingspraksis innenfor sitt fag.

De fleste består fag- og svenneprøven, men det er betydelig fagvariasjon

Det er relativt få som stryker på fag- og svenneprøven, men det er klare forskjeller i andelen som består mellom kandidattype og i ulike utdanningsprogram. 21 prosent av de som går opp til fagbrev etter Vg3 i skole stryker, sammenlignet med åtte prosent for lærlingene. Helse- og oppvekst har en gjennomsnittlig gjennomføring på 92 prosent, mens andelen som består er signifikant lavere i design og håndverksfagene, restaurant- og matfagene og til dels i elektro- og byggfagene.

Fylkesforskjellene er små. Variasjonene i resultater kan skyldes forskjeller i kvaliteten på opplæringen, eller forskjeller i vurderingspraksis, inkludert forskjeller i innholdet i prøvene.

Fylkeskommunen oppnevner, men følger i mindre grad opp, prøvenemnder

Det er ca. 8000 prøvenemndsmedlemmer registrert hos fylkeskommunene. Fylkeskommunen vektlegger fagbakgrunn og personlig egnethet når de skal rekruttere medlemmer til å sitte i prøvenemnd.

Rekrutteringen oppleves ofte vanskelig. Analysene tyder på at fylkesadministrasjonen generelt er noe ambivalente i hvordan de betrakter prøvenemndenes vurderingsarbeid. På den ene siden uttrykker de at de stoler på at prøvenemndene legger læreplanen til grunn når de utarbeider prøver. Samtidig er de usikre på om vurderingspraksisen er rettferdig, og ønsker seg en mer felles standard på tvers av nemnder og fylker.

Prøvenemndsmedlemmene bakgrunn varierer mellom fag

De fleste prøvenemndsmedlemmene har fagbrev i faget de sitter i prøvenemnd til. Der de ikke har fagbrev, har de fleste relevant jobberfaring eller høyere utdanning, eller fagbrev i andre relevante tilliggende fag. Det typiske prøvenemndsmedlemmet er mellom 50 og 60 år og har sittet i nemnda i mer enn fem år.

Kjønnsfordelingen følger i stor grad kjønnsfordelingene i fagene og i arbeidslivet, der prøvenemndene som ligger til bygg- og anlegg er mannsdominert, og motsatt for fagene fra helse- og oppvekst.

Forskerne avdekker tre ulike motiv for å sitte i prøvenemnd: 1) Holde faget i hevd, 2) egenutvikling og 3) det sosiale rundt prøvenemndsarbeid.

Administrasjon rundt prøvenemndsarbeid, samt arbeidsgivers (mangel på) tilrettelegging, framstår som de viktigste barrierene mot å sitte i prøvenemnd. I et typisk år er medlemmene med på rundt ti fagprøver. Tolv prosent er med på 20 prøver eller flere. De fleste prøvenemndsmedlemmene opplever at arbeidsgiverne støtter arbeidet deres, men ikke alle.

Stor variasjon i hvordan fagprøven gjennomføres og vurderes

Et fellestrekk ved gjennomføringen av fagprøvene er at kandidaten orienteres om vurderingskriterier, og at hele nemnda er til stede ved oppstart og avslutning. Det er flere kilder til variasjon: prøvens varighet, oppfølging av prøven underveis, bruk av lærested kontra prøvestasjon, hvilken kompetanse som prøves og hvor nær denne ligger opp til yrkesutøvelsen i faget.

Fagprøvens nærhet til yrkesutøvelsen/praksis varierer mellom fagene. I salgsfaget framstår oppgaven som fjern fra slik yrket praktiseres, særlig der fagprøven baseres på skriftlige oppgavebesvarelser. I frisørfaget framstår prøven som praksisnær, men vektlegging av arbeidstegninger virker likevel som et element som i liten grad blir praktisert i yrket. Akvakulturfaget framstår som et fag der prøven legges tett opp til virksomheten i lærebedriften. I elektrikerfaget er det omfattende bruk av prøvestasjon, og fagprøven er dermed i liten grad virksomhetsnær, selv om oppgavene som gjøres er tett opp til slik faget praktiseres, teknisk sett.

